

Ábhar

Roghnú Cúrsa

Mír Éisteachta

Beirní Ní Chuinn ag labhairt faoin gcinneadh a rinne sí cúrsa a dhéanamh i múineadh tís.

Leagan 1: Curtha in oiriúint do mhic léinn Ghaeltachta.

Ní cúrsa teagaisc ná plean ranga atá i gceist leis an ábhar samplach seo. Is **sampla** atá ann de na cineálacha tascanna a d'fhéadfaí a bhunú ar théacsanna éagsúla d'fhonn is na hinniúlachtaí agus na scileanna atá á gcur chun cinn sa siollabas a fhorbairt. Moltar go gcuirfeadh teagascóirí an t-ábhar **in oiriúint dá gcuid mac léinn féin.**



Roghnú Cúrsa

Beidh tú ag éisteacht le Beirní Ní Chuinn ag labhairt faoi conas a rinne sí cinneadh tabhairt faoi chúrsa i múineadh tís i gCnoc Síon ar an gCarraig Dhubh i mBaile Átha Cliath.

Seo thíos na céimeanna ar fad a thóg Beirní ina saol proifisiúnta go dtí seo.

Cúrsa i múineadh tís i gCnoc Síon – múinteoir tís – forbairt ar shiollabas tís i Leosóta na hAfraice – láithreoir le Raidió na Gaeltachta – post le Fianna Fáil sa Bhruiséil – cúrsa MA sa Phleanáil Teanga.

Baineann an mhír seo lena cinneadh tabhairt faoin gcúrsa tís.

Réamhobair

Plé

- An bhfuil aon tuairim agatsa anois cad ba mhaith leat a dhéanamh le do chéim sa Ghaeilge?
- Cén ‘úsáid’ a shamhlaíonn tú le céim sa Ghaeilge?
- Cén ‘úsáid’ a shamhlaíonn daoine eile a mbuaileann tú leo le céim sa Ghaeilge? Cén dearcadh a bhíonn acu fút? An bhfuil an dearcadh seo difriúil sa Ghaeltacht? Cén fáth, dar leat?

Féach ar na ráitis seo as liosta a chuir duine a tógadh i gceantar Gaeltachta le chéile de na rudaí aisteacha a dúirt daoine léi faoin nGaeilge agus faoin nGaeltacht i rith a saoil. Pléigh na míthuiscintí faoin nGaeilge atá sna ráitis.

- ‘Oh you speak Irish! But I didn’t know you were a teacher’.
- ‘Your job must be so easy for you because you speak Irish’.
- ‘People who look for service through Irish are just being rude – can’t they just speak English?’
- ‘Where’s Irish going to get you?’
- ‘A degree in Irish is no bother to you ’cos you speak Irish’.

An bhfuil aon samplaí eile agat féin de mhíthuiscintí den chineál seo?

Agus anois pléigh na ráitis seo:

- ‘An Arts degree is useless’.
- ‘Why do Arts? I didn’t know you were good at drawing!’
- ‘Arts is a doss’.

Tasc

Cad iad na cineálacha post ina bhféadfá an Ghaeilge a úsáid, dar leat? Déan liosta. Bain úsáid as áis téarmaíochta chun Gaeilge chruinn a chur ar fhocail nach bhfuil ar eolas agat i.e. *speech therapist, applied linguist* srl.

Tá an áis seo úsáideach chun eolas a fháil faoi ghairmeacha le Gaeilge:

<http://www.gradireland.com/languages/>.

Éisteacht

Anois éist le Beirní ag caint agus freagair na ceisteanna seo:

- Conas a chuirfeá síos ar stíl chainte Bheirní?
- Déan liosta de na tréithe i gcaint Bheirní a thugann a canúint le fios duit.
- Scríobh cúpla sampla den fhoirm tháite den bhriathar i gcaint Bheirní.

Feasacht Teanga

1. Féach ar na frásaí thíos i gcaint Bheirní a bhaineann leis an gcaint nádúrtha neamhfhoirmiúil. An bhfuil cinn mar iad i do chanúint féin?

- ‘neosfaidh mé an fhírinne anois duit’
- ‘agus is dócha, i ndeireadh na dála’
- ‘agus ambaiste féin, is gearr go bhfuairéas scéala’
- ‘n’fheadar ó thalamh Dé an domhain’
- ‘ach pé scéal é, moladh dom tabhairt faoi Chnoc Síon’
- ‘agus caithfidh mé a rá go bhfuilim ana-shásta’
- ‘bhí céim san Oideachas le déanamh ina theannta sin is eile’
- ‘tá a fhios ag Dia, níor mhór duit ana-mhisneach a bheith agat’
- ‘gan bhréag ná magadh, níor mhór duit ana-cheann a bheith ort’

2. Féach ar an úsáid a bhain Beirní as an réimír ‘an-’

‘bhí ana-bhrú orainn’

‘bhí ana-fhonn orm’

- Conas a déarfá na leaganacha thuas i do chanúint féin?
- Cad iad na rialacha a bhaineann leis an réimír ‘an-’ sa scríobh?
- Scríobh an réimír ‘an-’ roimh na haidiachtaí seo a leanas:

deas, sásta, mór, beag, fada, aisteach, dainséarach, tuirseach

3. ‘moladh dom tabhairt faoi Chnoc Síon mar ní thógaidís-sin isteach puinn scoláirí na haon bhliain’

- Cén aimsir atá i gceist sa bhriathar a bhfuil líne faoi thuas?

- Scríobh an leagan ceart de na briathra seo san aimsir chéanna. Bain úsáid as áis éigin chun litriú na mbriathra a sheiceáil, más gá agus más féidir.

ní mholann siad
 ní cheannaíonn siad
 ní scríobhann siad
 deir siad
 déanann siad
 ní fhaigheann siad
 feiceann siad
 ní thugann siad
 cuireann siad

4. ‘d’fhreastalaíos-sa ar scoil an Daingin’

- Cén ghramadach / tréith canúna atá sa bhfrása thuas?
- Conas a léirítear foirm threise i do chanúint féin?
- Abair / scríobh an fhoirm threise de na briathra seo (i) i do chanúint féin; (ii) sa Chaighdeán.

ní raibh aon tuairim agam
 cá dtabharfainn m’aghaidh
 lean mé an treoir
 chuir mé isteach ar
 cuimhneoidh mé
 an bhfuil a fhios agat?
 níl tuairim aici
 nílimid críochnaithe fós

5. Cuir na focail seo a bhí le cloisteáil sa mhír in abairtí a léireodh an difear eatarthu:

teideal	i dteideal
dáiríre	i ndáiríre
gairm	gairmiúil
dul le	dul chuig
tuilleamh	tuilleadh

Iarobair

Tasc

- Déan amach ceannteidil a bheadh oiriúnach do chúrsa beatha. Scríobh pointí faoi gach ceannteideal bunaithe ar do shaol / do thaithí féin agus déan forbairt ar an rannóg a bhaineann le cúrsaí oibre. Déan iarracht an litriú a bheith chomh cruinn agus is féidir.

An bhfuil Gaeilge agat ar na briathra seo?

I organised, I directed, I was responsible for, I decided, I set up, I coordinated, I improved, I attended, I won, I developed, I'm involved in, I'm a member of, I have proved.

- Féach ar an bhfoilseachán ‘Gairmeacha le Gaeilge’ ag an seoladh idirlín <http://www.gradireland.com/languages/>. Scríobh léirmheas gearr ar an bhfoilseachán.

Téipscript

Bhuel, d'fhreastalaíos-sa ar scoil an Daingin i gCorca Dhuibhne. Scoil an Daingin a thugamar riamh uirthi* cé is gur Meánscoil na Toirbhirte an teideal ceart a bhí ar an scoil sin. Agus neosfaidh mé an fhírinne anois duit, ach a raibh na cúig bliana déanta ansin agam ní raibh aon tuairim agamsa i ndáiríre cá dtabharfainn m'aghaidh ó thaobh cúrsaí gairme de. Agus is dócha, i ndeireadh na dála, go leanaíos an treoir a thug na múinteoirí ansin dom, agus toisc gur scoil lán de chailíní a bhí ionainn tugadh dhá threoir dúinn – dul le múinteoireacht nó dul le banaltracht. Agus ní raibh aon spéis agam i ndáiríre sna hospidéil ná i gcúrsaí leighis agus thugas-sa faoin múinteoireacht**. Is cuimhin liom go gcuireas isteach ar Choláiste Pádraig...ar Choláiste Phádraig...mar bhí spéis agam sa bhunscolaíocht agus chuireas isteach ar Chnoc Síon chomh maith toisc go raibh spéis agam i gcúrsaí tís. Agus mar a ráiníonn sé, ar an lá céanna a bhí an t-agallamh agam don dá choláiste i mBaile Átha Cliath. Agus cuimhneoidh mé go deo ar an lá sin mar bhíos ag imeacht ó Dhroim Conrach trasna na cathrach amach go...amach ar an gCarraig Dhubh, amach go Cnoc Síon, in aon lá amháin. Ach dheineas...chuireas díom an dá agallamh ar aon chuma agus ambaiste féin, is gearr go bhfuairéas scéala thíos ag' baile go raibh áit fachta agam sa dá choláiste agus n'fheadar ó thalamh Dé an domhain ansin cad a dhéanfainn – cé acu ceann a phiocfainn. Ach chuas chun cainte le duine nó beirt de na múinteoirí a bhí timpeall – bhí ana-fhonn orm féin tabhairt faoi Choláiste Phádraig toisc nach raibh ann ach trí bliana. B'fhada liom na ceithre bliana a bhí ag baint le Cnoc Síon. Cheapas gur fada na blianta iad agus ambaiste féin, go mbeadh bliain tugtha amuigh ag tuilleamh agam, san am is go gcríochnóinn i gCnoc Síon dá mbeinn i gColáiste Phádraig. Ach pé scéal é, moladh dom tabhairt faoi Chnoc Síon mar ní thógaidís sin isteach puinn scoláirí na haon bhliain agus bhí sé deacair a dhóthain áit a fháil sa Choláiste agus ní raibh aon áit fachta ag aon chailín sa Daingean le ceathair nó cúig de bhlianaibh roimis sin. Agus dúrt liom féin go dtabharfainn faoi. Agus caithfidh mé a rá go bhfuilim ana-shásta go gcuas go Cnoc Síon. Cúrsa ana-dhian ab ea é, idir obair phraiticiúil agus obair acadúil. Bhí ana-bhrú orainn nuair a chuimhním siar air, agus bhí céim san Oideachas le déanamh ina theannta sin is eile. Mar sin, bhíomar amuigh ag múineadh agus sinn ana-óg agus tá a fhios ag Dia, níor mhór duit ana-mhisneach a bheith agat a bheith istigh i gcistin agus fiche déagóir óg ag rith is ag rás ar fud na cisteanáí ort. Agus oigheanta*** teo ag imeacht agus uisce beirithe á dhoirteadh acu agus na haon saghas rud. Gan bhréag ná magadh, níor mhór duit ana-cheann a bheith ort, ach dheineas é ar aon chuma, agus táim ana-shásta gurb é a dheineas, mar ar shlí, is é an Tíos a thug go dtí an Afraic mé ach a gcríochnaíos i gCnoc Síon.

* 'air' a deirtear

** 'faoin mhúinteoireacht' a deirtear

*** 'cistine' agus 'oighinn' na leaganacha Caighdeánacha